Васкрс и право грађана на слободу вероисповести

Пише: Милица Илић
недеља, 19 април 2020 16:56

Мере донете од стране Владе Републике Србије, поводом пандемије вируса Covid-19, а које се тичу ограничења слободе кретања, представљају повод за полемику, од ужих кругова правника, универзитетских професора, теолога, до обичних грађана – вреника, којима је услед ограничавања кретања, доведена у питање и слобода исповедања вере. Исповедање и испољавање вере, јесте основно људско право свих грађана, обличено у Уставом загарантовано право на слободу мисли, савести и вероисповести (Члан 43.)

Право на слободу вероисповести, укључујући и право на испољавање вере, једно је од најважнијих људских права, уједчених и међународноправним актима. Наиме, конституционализацијом међународног права и општом тенденцијом хармонизације, ако не и унификације људских права и основних слобода, право на слободу мисли, савести и вероисповести је загарантовано и Уставом Републике Србије.

Иако Устав Републике Србије из 2006. године, не познаје теоријску конструкцију права грађана на „морални интегритет“(Right of psycological integrity), који сублимира основна индивидуална права сваког грађанина, међу којима је и право на слободу мисли, савести и вероисповести, оно је загарантовано Уставом, као апослутно право. Оно је, такође и право негативног статуса, што значи да власт има обавезу да се уздржи од сваког вида задирања, нарушавања и ограничења овог права, које није оправдано, и које по обиму не задовољава захтеве ситуације, in concreto.

Међународноправна заштита овог права, почива пре свега на Међународном пакту о грађанским и политичким правима, који ово питање уређује у члану 18. и Европској конвенцији о људским правима, која у члану 9. дефинише ово право и поставља његове домете. Наиме, право на слободу вероисповести, обухвата два појавна облика: унутрашњу сферу ове слободе, аутономију опредељења у погледу религијске идеологије (forum internum) и право изражавања и испољавања припадништва религији (forum externum). Унутрашња сфера, дакле, идејна уобличеност мисли верника је неповредиво, апсолуно загарантовано и заштићено право. Испољавање религијских уверења се може, под пдређеним условима, изузетно, ограничити. О томе, под којим околностима се такво ограничење може спровести, биће речи нешто касније.

Чланом 202, наш уставописац дефинише апсолутна права која се не могу повредити у ванредном стању, међу којима наводи и члан 43, под којим подразумева унутрашњу сферу права на слободу мисли, савести и вероисповести. Најзад, поставља се кључно питање границе унутрашње и спољашње сфере овог права. Чланом 18. Устава, прописује се забрана државе да на било који начин, па и ограничавањем, задире у суштину уједчених права у овом акту. Како учешће на православним богослужењима (а пре свега на Литургији, која није обично богослужење) није смо акт манифестације веровања, већ пре свега, активност од централног значаја, срж и суштинска вредност верујућег човека, па би ограничења од стране власти, чак и под изговором заштите здравља грађана, на овом плану, задирала директно у суштину права на слободу вероисповести, што је противно формулацији члана 18, става 2. Устава. Дакле, учешће на богослужењима улази у унутрашњу сферу овог права, и спада у корпус права која се не могу ускратити.

Пише: Милица Илић
недеља, 19 април 2020 16:56

О ограничењима људских и мањинских права изричито говори члан 20. Устава. Сходно том члану, надлежни државни органи су дужни да при ограничењу људских и мањинских права воде рачуна о „природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права“. Драстичном забраном слободе кретања, коју је донела Влада Републике Србије, у којој је верницима посредно потпуно онемогућено присуство богослужењима у време Васкршњих празника, Влада је пренебрегла овај члан Устава, не прописавши мање рестриктивно ограничење колективне димензије овог права, које би евентуално подразумевало слободу окупљања грађана, уз све прописане мере одстојања, и на отвореном простору, рецимо у портама храмова. Дакле, апсолутно ограничење било ког права из Уставног каталога, јесте инструмент за којим држава чак ни ради заштите здравља грађана, не би требало да посеже.

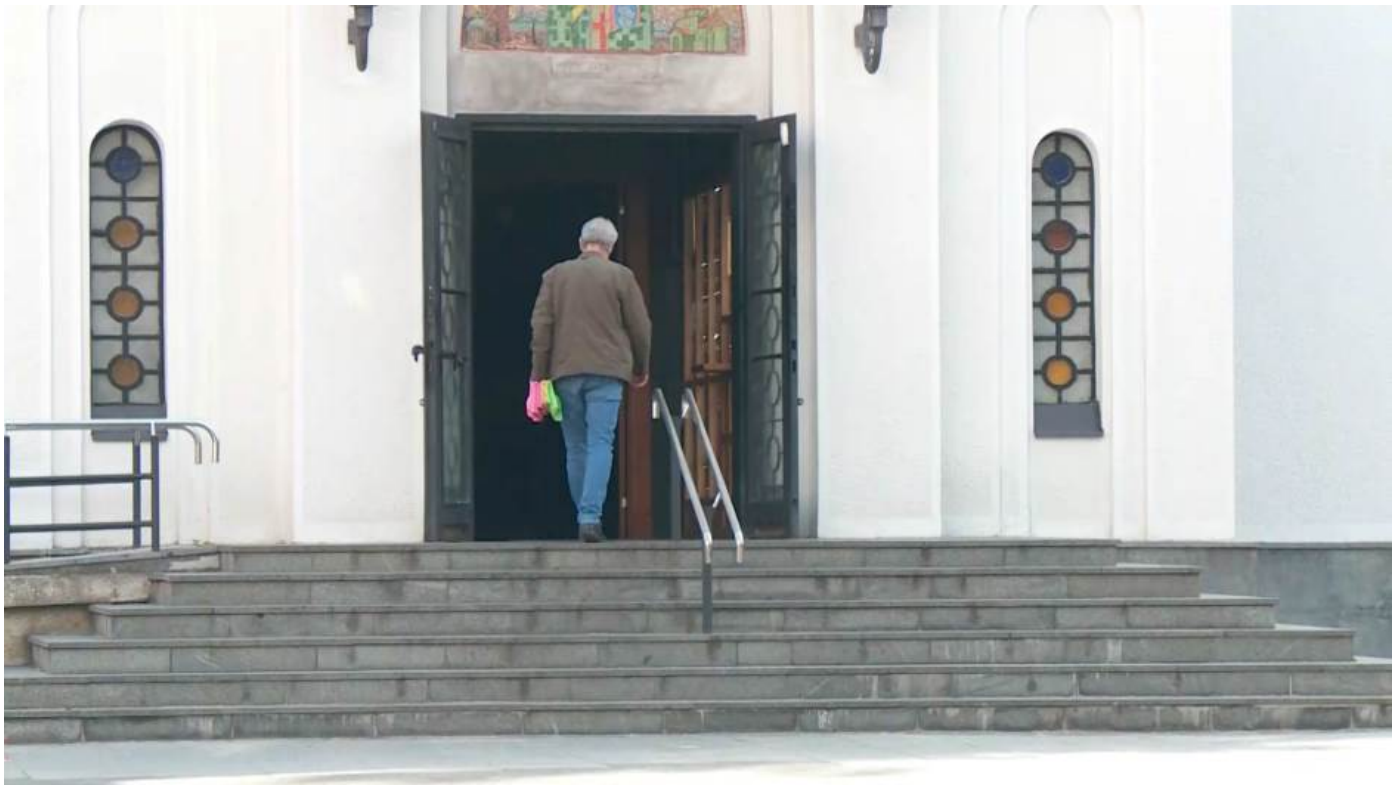

Затим, како је наведено, сфера манифестовања права на слободу вероисповести се може ограничити, и то искључиво законом (члан 43. став 4. Устава), а никако уредбом Владе. Како је рад скупштине, суспендован, а појам уредбе са законском снагом се не може проширити на закон, овакав вид огрничења права је неприхватљив, према наведеном члану.

Доношењем мере забране кретања у трајању од 80 сати јесте оно што спречава грађане да стигну до храмова. Иако држава није изричито забранила одржавање богослужења, она је на овај начин, онемогућила грађанима да буду део литургијског сабрања, јер Литургија, сама по себи подразумева и учешће верника.

Позивајући се на акте међународног права, који су у нашем правном систему, високо на скали хијерархије извора права, изнад свих закона, уредби и подзаконских аката, наводимо да је право на слободу вероисповести угрожено, ако је човек онемогућен да поступа у складу са својим мислима, савешћу, верским схватањима, „јавно или приватно, сам или у заједници са другима.“ (члан 9. Европске конвенције о људским правима).

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

(Аутор је члан Студентског клуба Правног факултета)